

Tres fragments de la novel·la *El rellotger de Gràcia* (2011), de Joan Lafarga, llegits a la concentració per la llibertat dels presos polítics del dia 12 de març de 2018, a la plaça de la Vila de Gràcia. Els comentaris de l'autor estan en cursiva.

PREÀMBUL

Gràcia, la nostra vila, té una història intensa de lluita i repressió, de bons moments i moments difícils. Al peu d'aquest campanar, que ens acompanya des de 1864, s'hi han viscut episodis de gran duresa, com van ser els fets de les quintes de 1870, amb morts, exiliats i empresonats. Anys abans, 17 graciencs havien estat afusellats, acusats d'aldarulls en les vagues de 1855. Quantes coses ens podria arribar a explicar aquest vell campanar!

El segle XIX, dèiem, va ser un període de lluites i repressió. De conquestes i retrocessos. De foc i de cultura. I avui en som deutors. També batallam, també som reprimits, però també ens en sortirem.

*Llegim ara tres petits fragments de la novel·la *El rellotger de Gràcia*, que vaig escriure el 2011 i que ens acostava a aquells anys, llunyans en el temps però propers en la lluita per la llibertat.*

PRIMER FRAGMENT

Any 1860. Albert Billeter va ser un mestre rellotger suís que es va establir a Gràcia el 1850, justament l'any en què la vila es va independitzar de Barcelona. Ell i l'arquitecte Rovira i Trias ens van llegir aquest campanar, que ens distingeix arreu com a graciencs. Un dia de 1860, Billeter conversa amb qui seria el seu aprenent, Oriol Faguell, que aleshores tenia 10 anys.

– M'han parlat molt del que feu als ateneus obrers del vostre país. Em sembla que és una bona manera d'accedir a la cultura quan l'Estat vol deixar-vos-en fora. Tu saps què és l'Estat, Oriol?

– L'Estat és...és...–en tenia un idea molt vaga, del que era, però no sabia com explicar-me.

– L'Estat és el poder, fill meu. I el poder porta disfresses diferents.

Un dia es disfressa de policia o de bisbe, un altre dia d'amo, l'endemà de general i sempre, sempre, de jutge. Però amb una característica comuna: tothora ens diu què hem de fer i què no hem de fer; estira els fils que ens mouen com uns titelles. L'Estat garanteix amb la força que les coses no canviïn mai. I saps per què no han de canviar mai, les coses, segons ells?

- Doncs perquè ja els està bé com estan -vaig dir amb to victoriós.
- Ni més ni menys. I què et toca fer, doncs?
- Canviar-ho tot. (*èmfasi*)

SEGON FRAGMENT

Abril de 1870. Després dels dies de violència, quan el poble de Gràcia es va revoltar contra les quintes a les quals enviaven els joves de famílies humils per defensar les possessions de la corona a ultramar, l'exèrcit entra a Gràcia a ferro i foc. Oriol Farguell, que ja té 20 anys, reflexiona.

Aquells dies d'abril em van produir un impacte profund: veure patir amb tanta valentia aquelles dones i homes humils, castigats per un règim injust i cruel, traïts per aquells que els havien promès justícia en el fet d'anul·lar les quintes; veure'ls lluitant contra un enemic molt superior, aguantant el bombardeig indiscriminat sota la persistent pluja; veure els morts i els ferits; veure la desesperació en les seves cares em va fer entendre la part petita de la història, la que no surt als diaris ni als llibres. També vaig poder veure de prop la fatxenderia dels vencedors que entraren a la vila saquejant i humiliant. El menyspreu absolut cap a la gent. Els seus crits, la seva llengua agressiva. Van ser uns dies intensos i violents. Després vingueren moments de reflexió. Moltes de les coses que s'havia esforçat a ensenyar-me el mestre Pep de l'Ateneu van aparèixer de cop i volta pels carrers de Gràcia. Vaig poder veure l'enemic cara a cara. I no em va agradar. Va ser el primer cop que vaig sentir la necessitat d'afermar la meua identitat de ciutadà d'un poble sotmès i ocupat militarment. Els pocs centenars d'insurrectes graciencs havíem estat uns

dignes defensors de les llibertats enfront dels militars castellans defensors d'uns interessos bastards. Vaig personalitzar en el general Eugenio Gaminde allò contra el que hauria de combatre durant la resta de la meua vida.

TERCER FRAGMENT

1871. El vell mestre anarquista de l'Ateneu Obrer es dirigeix a Oriol Farguell, que aleshores té 21 anys:

“Noi, les persones no som només un munt de carn i ossos. Som també amor i esperit, i sobretot tenim arrels. Ni naixem el dia que traiem el cap al món entre les cames de la mare, ni morim quan deixem de respirar. La nostra mare ja tenia mare. I la mare de la mare, també. Nosaltres tindrem fills. I els nostres fills també en tindran. Som allò que rebem i també som allò que transmetem. Mantenim un fil invisible que ens acomboia des del passat i que ens condueix cap al futur. Aquest fil és la pàtria. Desconfia sempre d'aquells que et diguin que no tenen pàtria. Tots en tenim, de pàtria. Si penses que no en tens, algú decidirà per tu i acabaràs essent-ne esclau. Això sí, has de tenir molt clar que ningú no ha nascut per dominar els altres, cap persona no ha nascut per ser esclava de cap altra ni cap pàtria no pot encadenar-ne una altra. La nostra pàtria és la casa comuna en què tots tenim un plat a taula, enraonem i som feliços. O ho intentem.”

FINAL

Això passava a Gràcia el segle XIX i nosaltres som aquí per testimoniar que continuem. Avui com ahir, a Gràcia, per la llibertat.